

СТРУКТУРА КОМПОЗИТИВ У КОНЦЕПЦІЇ «ЗОЛОТОЇ» ПРОПОРЦІЇ

Композити-іменники складають значний шар лексики української мови, їм притаманні чіткі структурні й семантичні властивості. Творення композитів-іменників і юкстапозитів шляхом складання основ й окремих слів набуває все більшої продуктивності.

Вивчення композитів і юкстапозитів за особливостями їх морфемної і словотвірної будови дозволило виявити деякі властиві їм загальні риси, які стосуються будови слова, поєднання компонентів у ній, а також зв'язку різних типів складних слів із морфологічно співвідносними простими словами.

Актуальною є проблема дослідження закономірностей побудови двокомпонентних композитів-іменників та юкстапозитів в українській мові. Конкретизація теми дослідження підказана тим, що композити-іменники - це одна з найбільш багаточисельних і граматично містких категорій у загальній системі частин мови. Саме ця граматична категорія, поєднуючи в собі узагальнене поняття предметності, позначена семантичною об'ємністю і структурною різноманітністю моделей. Для об'єктивного оцінювання закономірностей того чи іншого явища дуже важливим є вибір способів і засобів дослідження, визначення його мети. Наукове пізнання передбачає визначення явищ також і через їх кількісну характеристику. Якісна сторона об'єкту нерозривно пов'язана з їх кількісним виявом.

Застосування кількісного підходу для дослідження двокомпонентних композитів-іменників і юкстапозитів вимагає одержання числових оцінок, які найбільш повно та якісно відображають характер закономірностей побудови кожного окремого слова, дозволяючи поширення цих закономірностей на великі групи слів. У цьому зв'язку дуже важливим є питання вибору оцінювального показника, який би створював найбільш цілісне уявлення про об'єкт дослідження.

Оскільки об'єктом дослідження слугує двокомпонентне складне слово, то його доцільно розчленувати на компоненти, причому, в загальному плані - на великий і малий компоненти (крім випадків дихотомії). Як і слово в цілому, так і його компоненти розчленовуються на елементарні одиниці - склади. Таким чином довжина слова, а також компонентів вимірюється кількістю складів. Розглянуті чинники виступають передумовою для вибору оцінювального показника, який дає можливість порівнювати довжини всього слова й великого компонента (за кількістю складів). У ролі такого показника виступає пропорція-відношення, що визначається виразом:

$$П = \frac{\text{довжина слова (за кількістю складів)}}{\text{довжина великого компонента (за кількістю складів)}}$$

Аналіз, проведений на базі словникових джерел для двокомпонентних композитів-іменників і юкстапозитів власне-українського та іншомовного

Багаточисельні дослідження переконують у тому [2], що в мозку дорослої здорової людини при різних її станах переважають електричні коливання певних частот. При тому кожному стану мозку відповідають свої специфічні хвилі електричних коливань. Так, у стані спокою діапазон коливань відповідає 8-13 Гц (α -ритм), у стані розумової праці - 14-35 Гц (β -ритм), у стані емоційного збудження - 34-55 Гц (γ -ритм). Неразко встановити, що межі частоти ритмів мозку відповідають числам Фібоначчі, а їх відношення тяжіють до «золотої» пропорції. Ще однією характеристикою слугує інваріант хвилі, який обчислюється як відношення високочастотної й низькочастотної смуг із відповідного діапазону коливань. Соколов А.А. і Соколов Я.А. [3] створили теоретичну модель електричних коливань мозку, яка описується формулою, що майже повторює вищевказану для геометричної задачі. Розв'язуючи своє рівняння, Соколови отримали 6 інваріантів, похідних від «золотої» пропорції.

Наведені факти певною мірою пояснюють те, чому почуття прекрасного виникає в людині тільки тоді, коли слово, річ, предмет, витвір мистецтва відповідає у своїх частинах певним пропорціям, даним природою. Прекрасне як явище духовності проявляється у всьому, що стосується людського ставлення до навколишнього світу.

Таким чином, з вищевикладеного в цій статті випливають, зокрема, такі висновки:

1. Слово як лексична одиниця мови виступає продуктом функціонування кори головного мозку у відображенні навколишньої дійсності, засобом висвітлення суті предметів, явищ природи, процесів і наслідків різноманітної людської діяльності. Завдяки дії принципу «золотої» пропорції через естетичний прояв у звучанні слово несе в собі не тільки семантичну, а й духовну енергію.

2. Закономірності побудови двокомпонентних композитів-іменників та юкстапозитів пов'язані із закономірностями функціонування людського мозку і відповідають певним пропорціям у процесі їх формотворення.

3. Пропорції побудови розглянутих складних слів виражаються низкою конкретних чисел і підлягають закономірній гармонічній поділу - «золотого» перерізу.

4. Використання слів, які побудовані за принципом «золотого» перерізу і беруть участь у формуванні звукової оболонки слова, сприяє більш яскравому відображенню змісту предметів і явищ, виявленню їхньої сутності у сфері композитів.